

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1916-BAN.

A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége az 1916. évben fönállásának 19. évét töltötte be. A törvényhozás által a Főfelügyelőségnek az 1915/16. költségvetési évre megszavazott javadalomból a Főfelügyelőség rendes és rendkívüli államsegély címén 265.000 K-t fordított a hatáskörébe tartozó intézetek istápolására. Hogy ez összegből könyvtárakra mennyi jut, azt a publikált adatokból megállapítani nem lehetséges, mivel oly intézeteknél, melyek több gyűjtemény-osztállyal rendelkeznek, a Főfelügyelőség szakított a régi szokásával, hogy a segélyből az egyes gyűjtemény-osztályokra eső hányadot maga szabja meg, hanem az intézetek saját belátására bízta, mint kívánják egyes osztályaikat a rendelkezésükre bocsátott összegből részeltetni.

* * *

Az állami felügyelet alatt álló intézetek könyvtári működésének eredményeit a Főfelügyelőséghez beérkezett s a *Múzeumi és Könyvtári Értesítő* 1917. évfolyamában közölt jelentések alapján a következőkben ismertetjük:

Alsókubinban az Árva megyei Csaplovits-Könyvtár 1916. év folyamán 416 esetben 795 kötetet kölcsönzött ki, a gyarapodás pedig jórészt ajándékból 102 kötet. A Csaplovits-Könyvtár anyagának a pozsonyi tudományegyetem könyvtárához letétként való átcsatolása érdekében a Főfelügyelőség 1916. okt. 16-án Árva megye alispánját, majd nov. 23-án a vármegye főispánját kereste meg a szükséges tárgyalások felvétele végett, de megkeresése az év lezártaig eredményre nem vezetett.

Aradon a városi Köz művelődési Intézet igazgatását VARJASSY Árpád 1915. végén történt halála után ideiglenesen KOVÁCS VINCE

városi tanácsnok intézte, mígnem 1916. márc. 15-én FÉNYES Dezső új igazgató átvette hivatalát. Az intézet könyvtára, mely a 4000 K államsegély egy részlete mellett a Kölcsey-egyesület évi 2000 K segélyével is rendelkezik, vétel útján 410 mű 497 kötetével, ajándék és áll. letét útján pedig 1069 mű 3275 kötetével gyarapodott. A könyvtár rendezése, mely Dr. FARKAS József könyvtáros hadbavonulása következtében megakadt, a könyvtáros fölmentése után újból megindult. Ugyancsak 1916-ban fogtak hozzá külön segéderő beállításával a kéziratos anyag rendezéséhez. A könyvtárban őrzött művek száma 42.081 kötet és 538 drb aprónyomtatvány. A könyvtárat az 1916. évben 261 nyitási napon 19.497 egyén használta; a kölcsönzések száma 26.156 volt.

Békéscsabán a Közművelődési Ház az 1915/16. évben 800 K államsegélyben részesült, melynek terhére több közérdekű művet, valamint HAAN Lajos kéziratait, levelezését és néhány Békéscsabát és Békésmegyét érdeklő könyvét szereztek meg.

A Budapesti Könyvtáregyesület Budai Könyvtára 1916. évi működéséről és állapotáról jelentést nem küldött.

A Budapesti ref. theol. akadémia Ráday-Könyvtára HAMAR István vezetése alatt vétel útján 8 mű 8 kötetével, ajándék útján 377 mű 183 kötetével, áttétel útján 23 mű 44 kötetével s a feldolgozatlan anyagból történt besorozás útján 61 mű 142 kötetével, összesen tehát 469 mű 377 kötetével gyarapodott. A könyvtár állománya 1916. dec. 31-én 23.575 mű, 36.494 kötetben, 35.384 darabban. A levéltári anyagból 1908 darabot dolgoztak fel. Az eddig földolgozott levéltári darabok száma 3261. A könyvtár hetenként kedden és csütörtökön délután volt nyitva a nagyközönség részére; a buvárkodókat azonban ezenkívül kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt is kiszolgálták. A látogatók száma 532 volt, akik 532 művet használtak, 613 kötetben, 586 darabban. Használatba került a már földolgozott levéltári anyagból is 237 darab. Államsegélyben a könyvtár 1916-ban nem részesült. A főnntartó hatóság a 2240 K személyi kiadáson kívül ellátta a könyvtárt fűtéssel és világítással, a dologi kiadásokra pedig külön 300 K-t utalványozott.

Debrecenben a ref. főiskola nagykönyvtára az 1916-ik évben elég jelentékenyen gyarapodott, ami főképp néhai dr. FIÓK Károly ny. akadémiai tanár könyvtárának megvételében, részben pedig néhai BALOGH Ferenc volt debreceni ref. theol. tanár könyvhagyománya földolgozásában leli magyarázatát. A 400 koronán megvásárolt FIÓK-könyvtár 567 mű 651 drbjával gyarapította a könyvállományt, míg mintegy 500 kötet a másodpéldányok közé került. BALOGH Ferenc hagyatékából 300 mű 458 darabját iktatták a könyvtár állományába. Vétel útján a könyvtár egyébként csak a legminimálisabb gyarapodást mutatja, mivel a könyvvásárlásra szánt 4000 K javarészt a folyóiratok és folytatásos művek emésztették fel. Ezenkívül vétel útján hozzájutottak Martonfalvi TÓTH György néhai debreceni főisk. tanár két értékes diplomájához: ú. m. nemesi leveléhez és Utrechtben szerzett eredeti doktori diplomájához. A könyvtár egész évi gyarapodása 1301 darab s így az állomány 1916. végén 168.462 darabra emelkedett az 1915. évi 167.161 darabbal szemben. Az olvasóterem az 1916. évben 184 napon át állott nyitva az érdeklődő közönség előtt. Az Orsz. Főfelügyelőség 1916-ban utalványoztatta a könyvtári katalógizálási célokra engedélyezett 3000 K utolsó 1000 K-s részletét is s a könyvtár ez összeget rendeltetésének megfelelő tényleges fölhasználása idejéig gyümölcsözőleg kezelte. A 2-ik könyvtartisztai állás betöltetlen maradt, a 2-ik szolgai állás anyagi okokból rendszeresíthető nem volt s a theológus diákok, az ú. n. scribák is kimaradtak a kollégiumi jótétemények elesése folytán. Így tehát a könyvtári adminisztrációt redukált munkaerővel végezheték csak s a különben is megnehezült viszonyok nyomása alatt is semmi nagyobb átalakító munkálatba nem kezdhettek.

A *Városi Múzeum* könyvtára áll. letét útján 6 mű 6 kötetével, az államsegély terhére vétel útján két folyóirat évfolyammal gyarapodott. Ugyancsak vétel útján szerezték meg a debreceni mézeskalácsos céh III. KÁROLY által privilegiális alakban megerősített artikulusait; két díszesen festett fölszabadító levelet (1738. 1758.) és jegyzőkönyvének töredékét a XVIII. sz. máso-

dik feléről. Vételre ez osztálynál az államsegélyből 100,50 K-t fordítottak.

Désen a Szolnok-Dobokamegyei Történelmi és Ethnographiai Társulat Könyvtára állapotában az 1916. év folyamán semmi változás sem történt s iránta az a csekély érdeklődés is megszűnt, amellyel azelőtt legalább egy pár ember felkereste.

Eperjesen a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület kollégiuma nagykönyvtára az 1916. évben alig változott. Vétel útján 261, ajándék útján 31 drbbal gyarapodott. A könyvtárból 311 egyén 836 drbot kölcsönzött ki, az olvasóteremben pedig, mely december folyamán újra megnyitott, 504 egyén 602 drbot használt.

Felkán a Tatra-Múzeum könyvtára az 1916-ik évben a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa útján 300 K állami segélyben részesült. E segélyből 109 kötetet és 6 füzetet vásároltak. Azonkívül ajándékba kaptak még 17 kötetet és 5 füzetet, úgy hogy a könyvtár összes gyarapodása 120 kötet és 11 füzet. A könyvtár nemcsak szépirodalmi művekben bővelkedik, hanem igen sok újabb tudományos mű is van benne, úgy hogy most már a fokozottabb igényeket is képes kielégíteni.

Győrött a Városi Közkönyvtár működéséről és állapotáról 1914 óta jelentést nem küldött. A könyvtárt 1916. jún. hó 10-én MIHALIK József orsz. felügyelő meglátogatta s meggyőződött, hogy a közkönyvtár működése a háború kitörése óta szünetel. Olvasótermét a városi tanács használja üléstermül s a hadiállapotból kifolyólag hivatalos teendőkkal agyonterhelt könyvtáros legfeljebb kikölcsönzés útján tart fenn némi forgalmat.

Gyulafehérvárt az Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egyesület múzeumi könyvtára az 1916. év folyamán az államsegélyből történt vásárlás útján 7 drbbal, áll. letétből 6 drbbal s ajándékból 437 drbbal, összesen 447 drbbal szaporodott s néhai dr. CSERNI Béla magánlakásáról átszállított a múzeumépület egyik szobáskájába.

A Batthyány-Intézet könyvtári anyagának feldolgozása munkakerők hiányában megakadt. A levéltár rendezése és a nagy kolligátumok szorgosabb vizsgálata közben ez az esztendő se maradt

azonban meddő. Napvilágra került RÁKÓCZI híres manifesztumának, a «*Recrudescunt*»-nak egy ismeretlen variánsa, M. Kis Miklósnak egy 1700-ból való ismeretlen nyomtatványa s VAY: *Animadversiones*-ének egy hosszabb kiadása. Az Erdélyre nehezedett háborús veszedelem az intézetre is rótt áldozatokat. Több kikölcsönzött könyv odaveszett az ellenségdúlta székely megyékben s az intézet legnagyobb becsü ingóságainak a Dunántúlra szállítása is jelentős, nem várt kiadást okozott.

Hódmezővásárhelyt a református főgimnázium nyilvános tanári könyvtárát, bár hetenkint 4 órán át (!) a közönség rendelkezésére állott, kevesen látogatták. Mindössze 431 egyén olvasott 723 művet 803 kötetben. A két éven át nélkülözött állami segílyt, bár felére szállítva, az év folyamán megkapták s az évi egyházi segílyvel együtt könyvek beszerzésére fordították.

Kassán a Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum könyvtárának használata 1916-ban már túllépte azt a fokot, amely az intézet személyzetének csekély létszáma és a jelenlegi szűk elhelyezési viszonyok mellett lehetőnek, sőt kívánatosnak mondható. Az 1915. évi nagy forgalomból levont tanulságok alapján életbeléptetett újítás, t. i. a szépirodalmi művek kölcsönzésének a hét két napjára való korlátozása ugyan lehetővé tette, hogy az olvasóterem a hét többi napján eredeti rendeltetése céljára legyen használható s hogy a tisztviselők e napokon a tudományos művek használóinak csekély száma mellett a reájuk váró többi fontos feladatnak, elsősorban a betűrendes címtár folytatásának s a szakcímtár megkezdésének szentelhessék munkásságukat. Azt a célt azonban, hogy az olvasók figyelme a tisztán szórakoztató olvasmányokról a komolyabb olvasmányokra tereltesse, a szépirodalmi kölcsönzésnek két napra való korlátozása nem tudta elérni. A használat továbbra is az eddigi mértékben emelkedett s a használt szórakoztató és ismeretterjesztő művek közötti arány csak nem változott meg az ismeretterjesztés javára. Az olvasóteremben 991 olvasó 1135 művet 1420 kötetben használt az 1916. évben. Külső használatra 16.204 kölcsönző 16.204 művet 17.855 kötetben vett ki. Összesen tehát 17.195 személy 17.339

művet 19.275 kötetben használt. A könyvtár állománya 1916-ban 956 művel 1350 kötetben és 1057 aprónyomtatvánnyal és egyéb könyvtári anyaggal gyarapodott.

Kecskeméten a Városi Könyvtár az 1916. évben 556 kötetből álló 424 munkával gyarapodott. Ebből 60 munkát ajándékba és alapítvány fejében, 9 munkát állami letétként kapott; 284 munkát 1199'80 K-ért városi költségen vett; 103 kötetből álló 71 munkát pedig az 1916. évre nyert 600 K államsegélyből. Elkészítették 272'32 K-ért a könyvtárnak rovatos ívekre írott elhelyezési leltárát. Ezt a munkát az egész könyvanyag átvizsgálása előzte meg. A főként régebbi ajándékozásokból került hiányos, csonka, a könyvtár céljának legtágabb körébe sem vágó műveket kiselejtezve, a könyvtár az 1916. év végén 7207 művet tartalmazott. 1167'82 K-ért egy karthotéka-berendezést szereztek s kötetésre 85'60 K-t fordítottak. Ekkép a könyvtárra az 1916. év folyamán összesen 3365'14 K-t költöttek; 2765'50 K-t a város pénzéből, 600 K-t államsegélyből.

Keszthelyen a Balatoni Múzeum könyvtára 133 könyvvel s 32 darab egyéb nyomtatvánnyal gyarapodott. Könyvbeszerzésre 900 K-t fordítottak.

Késmárkon az ág. h. ev. ker. liceum nagykönyvtárának 1916. évi forgalma ezúttal is emelkedett. Az olvasók száma 1901 volt az 1915. évi 1601-gyel szemben. A kivett művek száma pedig 5131 drbról 6798 drbra szökött fel.

Kiskunfélegyházán a Városi Múzeum könyvtári anyagának rendezése folyton halad előre. A cédula- és szakkatalógus készül s nemsokára a könyvtár egész állaga rendezve lesz. E rendezés mellett a múzeum öre nem feledkezett meg arról, hogy a világháborúra vonatkozó anyagot, amennyire csak lehetséges, gyűjtse a jövő számára. A könyvtárt azonban a nyilvános használatra átadni még mindig nem lehet a rendezés után sem, mivel sok a kötetlen könyv.

Kiskunhalason a ref. főgimnáziumi könyvtár az 1916. esztendőben is teljesen a háború hatása alatt állott. A főgimnáziumi tanári kar megfogyatkozása miatt a könyvtáros is kénytelen volt

ideje legnagyobb részét a tanítás teendőinek szentelni s ezért a könyvtári ügyek végzésében csak a napiteendőkre szorítkozhatott. Mégis tovább folyt Kovács Lajos értékes hagyatékának feldolgozása. Az államsegélyből a régi tartozásokat törlesztették, könyveket köttettek és új könyveket vásároltak. A könyvtár törzsállománya az 1916. év végén 39.379 db. Ebből az évi gyarapodás 420 kötet könyv, 1 térkép, 3 kézirat és 3 fényképalbum. Vétel útján 103 kötetet szereztek, állami letét gyanánt pedig 7 kötetet kaptak, a többi pedig ajándék vagy hagyomány. A költségek fedezésére 600 K államsegély és 652 K fenntartói javadalom szolgált. Ebből 400 K volt a személyi kiadás, 852 K pedig a gyarapításra jutott. A könyvtárból 104 nyitási napon 592 látogató 1224 kötetet kölcsönzött.

A Komáromi Közkönyvtár állapotáról 1916. aug. 12-én személyesen győződtek meg FEJÉRPATAKY László és MIHALIK József orsz. felügyelők. A mostani anyag a földszintet és az emeletnek igen kis részét tölti meg, úgy, hogy még legalább 30.000 kötet elhelyezésére van mód, minélfogva a Főfelügyelőség által megvásárolt s ide szánt SZINNYEI-féle könyvanyag, valamint egy másik mintegy 5000 kötetnyi könyvtár könnyen elhelyezhető benne. A könyvtári földolgozás is szépen haladt, úgy, hogy annak használhatóságát a mostani állapotok elmúltával semmi sem akadályozhatja.

Losoncon a Városi Közkönyvtár 1916. évi szaporodása szakok szerint: szépirodalom 272, természettudomány 3, történelem 3, folyóirat 30, vegyes 14, vagyis összesen 322 kötet. Ennélfogva az egész állomány az 1916. év végén 25.918 kötet volt. Régi használhatatlan könyvek közül újakkal pótoltatott 34 mű 92 kötetben. Beköttetett 328 kötet. A 154 olvasó által használt könyvek száma 5131 mű 11.744 kötetben. Az 1915. évi 537 K olvasási díjat az 1916. évi 868 K 82 f. 331'82 K-val haladja meg, ami igen szép eredmény.

Lőcsén az ág. h. ev. egyház könyvtárában 1916-ban, a tavaszi és nyári hónapok folyamán a könyvtáros a cédulázás munkáját tovább folytatta. Ez évben a Theologia szakra kerülván a sor,

ezt a nyár folyamán teljesen földolgozta s így a cédulák összege immár meghaladja a 3000-et. A könyvtár látogatottsága nem emelkedett ugyan, de azért 1916-ban az ottani két középiskola és az állami felsőleányiskola tanuló ifjúságának érdeklődését fölkellették, illetőleg folytatólag ébren tartották azáltal, hogy a könyvtáros a hungarikákat s művelődéstörténeti s irodalmi szempontból ritkább és becsesebb műveket magyarázó előadás kíséretében személyesen mutatta be több felsőbb osztályú középiskolai tanulóknak. Gyarapodása 12 kötet és egy csomag háborús nyomtatvány volt, mind ajándék útján.

Marosvásárhelyt a ref. kollégium könyvtára 1916. évi működéséről és állapotáról jelentést nem küldhettek, mert a könyvtárnak az oláh betörés alkalmával biztonságba helyezett értékei, köztük a katalógusok, gyarapodási lajstromok és ügyviteli könyvek még most is Budapesten, a M. N. Múzeumban vannak.

A marosvásárhelyi *Ferenc József Közművelődési Ház* könyvtára még hátralevő törzsanyagának, továbbá az év folyamán vétel útján szerzett és ajándékozás folytán érkezett újabb szerzemények földolgozása — jóllehet a mindennapi könyvkölcsönzés lebonyolítása úgy az igazgató, mint a könyvtárista és a két gépírónőből álló személyzet munkaidejének javarészét igénybe vette — 1916-ban is eredményesen haladt előre. A munkálatot zavarólag befolyásolta, sőt egy időre meg is szüntette az augusztus 27-én kezdődött oláh betörés, mely az erdélyi részek lakosságát a lehető gyors menekülésre készítette. Ebből a székely főváros lakossága is nagymérvben kivette részét; miatta a könyvtár augusztus 28-án működését beszüntette és csak két hónap múlva, november első napján nyitotta meg újra termeit az időközben részben visszatérő, de leolvadt számú közönség számára. A törzskönyv 1915 végével 11.234 folyószám alatt 15.217 kötetel zárult, 1916-ban a törzskönyvi bejegyzés 1696 mű 2101 kötetben volt s így az év végén az addig földolgozott összes anyag 12.930 folyó szám alatt ugyanannyi művet tesz ki, melynek kötetszáma 17.318 drbra megy. Az 1916. év folyamán 29.022 esetben 61.705 kötet könyvet kölcsönöztek ki, ezenkívül az olvasóteremben 1975 művet

kértek ki helybeli használatra. Vétel útján a gyarapodás 349 mű 430 kötetben, amelyek 2525 K 10 fillér értéket képviselnek, ajánlékozás útján pedig a könyvtár 978 mű 1205 kötetének jutott birtokába, melyeknek pénzürtéke 2415 K 90 fill. A vásárlás útján beszerzett könyvanyagot az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság szállította, a könyvek bolti árából 100/0 engedménnyel. E tartozás abból a 25.000 K összegből fog megtérítettetni, melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1916. évre a Közművelődési Ház könyvtára részére kilátásba helyezett. A könyvtári helyiségek nagyobb része 1916-ban szintén iskolai célokra volt lefoglalva, mivel az iskolai épületekben hadikórházak nyertek elszállásolást. A Közművelődési Ház könyvtárát Marosvásárhely sz. kir. város törvényhatósága tartja fenn s e célra az 1916. év folyamán 10.769 K 64 f. összeget fordított. Ebből személyi kiadásokra 9000 K, hírlapokra és folyóiratokra 607 K 22 f., könyvbekötésre 1026 K 20 f. és irodai költségekre 136 K 34 f. esett. A könyvtár 4000 K rendes évi államsegélyben részesült.

Máramarosszigeten a ref. főgimnázium főkönyvtára, miután a ref. főgimnázium majdnem teljesen katonai kórház, nem volt hozzáférhető.

Miskolcon a Borsod-Miskolci Múzeum könyvtárának, melyet ideiglenes raktárhelyiségéből a háború elején ki kellett költöztetniök és visszahozniok a múzeumba, nem tudtak más helyet adni, mint a természetrajzi terem még üresen volt és járható részét. A földre lerakott könyvhalmazok miatt természetesen nem lehetett sem a múzeumot, sem a könyvtárt megnyitni. Gyarapodás 107 darab volt. Állománya 4868 db.

Az ág. hitv. evang. egyház nyilvános könyvtárának működésére is befolyással volt a háború. Csók György tart. tábori lelkes, könyvtáros, szolgálata közben szerzett betegsége miatt meghalt. Állása már be van töltve, de a megválasztott lelkes még nem foglalta el hivatalát. Ez okok miatt a könyvtárról pontos adatokat nem tudtak beküldeni.

Nagyenyeden a Bethlen-kollégium könyvtára az 1915—16. évre egyszerre kiutalt 1600 K könyvtári államsegélyt teljesen félhasz-

nálni nem tudta, mert a szállítási nehézségek az egyre súlyosbodó háborús viszonyok miatt a megrendelések lebonyolítását részben késleltették, részben egészen megakadályozták. Közbejött az oláh betörés is, amely miatt a könyvtár két hónapon át zárva maradt. Az Országos Főfelügyelőség fölhívására már szeptember első napjaiban hét ládába csomagolták a könyvtári anyag értékeesebb részét: 19 ösnyomtatványt, 110 hungarikumot, 382 kéziratot és még egyebet összesen 764 darabban. A ládákat a kísézőjegyzékkel szept. 11-én zárták le és óráról-órára, napról-napra várták az elszállításra szóló jeladást, de szerencsére a helyzet lassanként javult s menekülésre és mentésre nem került a sor. A könyvtár forgalma erősen csökkent: az 1915. évi 5409 darabnál 2520-al kölcsönöztek ki kevesebbet, vagyis már csak 2889 darabot.

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár és Történeti Emléktár rendes olvasóinak a száma csak növekedett; érdeklődésük olyan állandó és erős, hogy az intézet vezetősége programmba veszi hogy a könyvtár használatát a háború után megkönnyíti: a mostani egyetlen könyvkölcsönzési délelőttöt megtoldja egy vagy két hétköznapi délutánjával. Az olvasók gyarapodása túlnyomóan a város leányközönségéből telik. A könyvtár forgalmának számszerű adatai a jelentésből sajnos kimaradtak. 12.000 kötetet meghaladó állományának 1916. évi gyarapodása 61 kötet volt. Az intézetet augusztus 18-án látogatták meg FEJÉRPATAKY László és MIHALIK József orsz. felügyelők.

Nagyváradon a Városi Nyilvános Közkönyvtár állománya az 1916. év végén 9040 mű volt 15.831 kötetben és 89.739'42 K leltári értékben. Az évi gyarapodás 1392 mű volt 2088 kötetben és 12.751'36 K leltári értékben. Ebből 1197 mű 1659 kötetben vétel. Vásárlásra 6560'10 K-t fordítottak. A könyvtár 241 egész és 5 fél napon át volt nyitva. A Főfelügyelőség jelentése, mely még a könyvtárba járó folyóiratok és lapok címszerű felsorolására is kiterjed,¹ a forgalomra vonatkozó közelebbi adatokkal

¹ Ebből sajnálatos egyoldalúságot árul el az a körülmény, hogy a budapesti politikai lapok sorából csupán a *Világ* jár a könyvtárba.

nem szolgál. A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsához beküldött jelentés szerint a helyszínen olvasók száma 11.676 volt, a kikölcsönzőké pedig 9069 s ez utóbbiak 21.885 kötetet olvastak. A könyvtár bevételei voltak 2000 K rendes és 3000 K rendkívüli államsegély, 552.87 K a beiratási díjakból való részesedés, 1081.10 K olvasói illeték és intési díj, 310 K adomány és 10.654.79 K városi hozzájárulás, összesen tehát 17.598.76 K. Ez összegből személyi járandóságokra 7749 K-t, dologiakra pedig 9849.76 K-t fordítottak. A dologi kiadások között nem látjuk a Schlick-féle vasállványok vételárának törlesztését, holott a 3000 K rendkívüli államsegélyt ezt a célt szolgálná.

Nyiregyházában a Szabolcsvármegyei Múzeum könyvtára 8 kötet ajándékkal s 2 kötet áll. letéttel gyarapodott.

Pápán a Ref. Főiskolai Könyvtár anyagát 1916-ban is nagy mértékben használta a helybeli katonaság, főleg a sebesültek s innen magyarázható, hogy a könyvtár látogatóinak száma 3661-re szökkent fel, akik a 301 nyitási napon 8012 kötet könyvet és kéziratot vettek igénybe. A főiskola a rendes személyi és dologi kiadásokon kívül 1916-ban is 2400 K-t adott a könyvtárnak könyvbeszerzésekre és köttetésekre. Az államsegély 1000 K volt. A könyvtár szaporulata 1469 drb volt. Ebből állami letét 17, vétel és csere 499, ajándék és hagyomány 953 drb. Az 1469 darabnyi szaporulatból könyv volt 1038 drb, hírlap 23 kötet, aprónyomtatvány 139 drb, térkép 1 kötet, kézirat 8 kötet, oklevél 23 drb, harctérről küldött fényképek és levelek 192 drb. Ezzel a szaporulattal a könyvtár törzsállománya az 1916. év végén 43.698 darabra emelkedett, amihez még több mint 2000 kötetnyi másodpéldány járul.

Pécsett a Városi Múzeum könyvtára, mely helyiség hiánya miatt még mindig raktározva van, 1916. évi gyarapodása államsegélyből való vétel 2 drb, állami letétként 13 drb, egyéb vétel és csere útján 2 kötet, ajándék 20 kötet, 15 aprónyomtatvány, 1 térkép, 5 kézirat, 12 oklevél, egyéb letét 2 aprónyomtatvány. Egész évi gyarapodás 72 drb. Évvégi állapot 7776 kötet könyv, 72 hírlap, 147 aprónyomtatvány, 17 térkép, 93 kézirat,

20 oklevél és egyéb irat, 2321 egyéb könyvtári anyag. Összesen: 10.446 tárgy.

Poprádon a Magyarországi Kárpát-Egyesület könyvtára 1209 drbbal gyarapodott.

Pozsonyban a Városi közkönyvtár fenntartására a város 1916-ban 2516'11 K-t fordított. Ebből a könyvtári szolga fizetésére 2000 K, új könyvek vételére, illetve folytatólagos munkák beszerzésére, folyóiratok előfizetésére és egyéb dologi kiadásra 456 K 11 f. esett. A városi könyvtár 1916-ban 531 könyvvel, folyóirattal és füzetel és 5 hírlapévfollyammal, összesen 536 drbban gyarapodott. Ehhez járulnak a pozsonyi kir. ügyészségtől átszarmaztatott, még rendezetlen kötelempéldányok: könyvek, füzetek s több csomag folyóirat és vegyes nyomdatermék. A rendezett növedékből 444 drb ajándék, 8 drb állami letét, 26 drb vétel (előfizetés) és 58 drb Pozsony sz. kir. város tanácsának, illetve a polgármesteri hivatalnak küldeménye. A könyvtárt 1916 novemberében költöztették át a volt primási palotában részére kijelölt helyiségbe.

A *Városi Múzeum szakkönyvtára* az államsegélyből 8 művel, állami letétként 8 művel, a városi tanács adományából 9 művel, továbbá több aprónyomatvánnyal, néhány újkori irattal és térképpel gyarapodott.

Rimaszombaton a Gömörmegyei Múzeum könyvtára gyarapítására saját jövedelméből 135 K-t fordított.

Sárospatakon a Ref. Főiskolai Könyvtár részére 1916-ban 1500 K rendes évi segély engedélyeztetvén, ez összegből és a 21'15 K időközi kamatokból 251 kötetet vásároltak, míg a főiskola saját javadalma terhére 145 kötetet szereztek be. Ajándékkép 460 kötet, áll. letétként 28 kötet került a könyvtárba, melynek évvégi állománya 58.357 kötet volt. A kéziratár állománya az 1916. évi 37 drb gyarapodással 1898 kötet, illetőleg darab. Ez osztály gyarapodásából kiemelendő SZINYEI Gerzson adomány, aki 33 drb TERHES Sámuel egyházi íróra és dalköltőre († 1863.) vonatkozó kéziratot (eredeti levelek kortársaitól, barátaitól stb.), egy XVII. sz.-beli versgyűjtemény töredéket és SZEMERE Bertalanak egy kéziratot füzetét ajándékozott a könyvtárnak. 253 nyi-

tási napon 1659 esetben helyben és vidékre 2641 kötetet kölcsönöztek ki. A könyvtár javadalma: a) Pénztári maradvány 1915-ről: 229 K. b) Állami segély 1916-ban 1500 K. c) Időközi kamatok 2115 K. d) A főiskolától 2000 K. Összesen 352344 K; ez összegből a könyvtár gyarapítására fordítottak 352224 K-t, pénztári maradvány 120 K.

Selmecbányán a Városi Könyvtár katalogizálása megkezdődött. A könyvtár anyaga a városi hivataloknak átutalt anyag kivonása folytán csökkent ugyan, azonban az állományapadást bőven ellensúlyozta az Óvárból lehozott könyvanyag, amellyel a könyvtár állománya mintegy 6000 kötetet tesz ki, melyben mintegy 700 duplum van. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa megengedte, hogy az általa adományozott selmecbányai 1. sz. népkönyvtár a városi könyvtárba beolvasszassék. A város vezetőjének régi törekvése, hogy a városi közkönyvtárat az ú. n. magas házból kitelepítse s egy külön épületben helyezze el, mely az Óvár tövében, a város szívében könnyen hozzáférhető helyen van és a város tulajdonát képezi. Ez az épület jelenleg évi 1000 K-t jövedelmez. A város ez épületet átengedné a közkönyvtár céljaira és ezzel lemondana évi 1000 K bevételről, vagyis a városi póttadó 10/0-áról, ha az állam a 30.000 K-val előírányzott átalakítási és kibővítési költségeket fedezné. A polgármester a Selmecbányán megjelent dr. FEJÉRPATAKY László és MIHALIK József orsz. felügyelők előtt kötelező ígéretet tett, hogy a 30.000 K építkezési államsegély elnyerése esetén egy múzeumi és könyvtári szolgai állást fog a város költségvetésében a törvényhatóság által rendszeresíttetni.

Szépsiszentgyörgyről a Székely Nemzeti Múzeum 1916-ról szóló jelentését és elszámolását be nem küldhette, mert a jelentés és számadások alapját képező leltárak és pénztári naplók egyéb múzeumi értékekkel együtt részben Budapesten, a M. N. Múzeumban, részben Kolozsvárt, az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsánál vannak biztonságba helyezve.

Sümegeen az állami Darnay-Múzeum KISFALUDY-terme nagyobb szaporulathoz jutott. A szerzemények között vannak

KISFALUDY Sándor, DEÁK Ferenc, KOSSUTH Lajos levelei, CSÁNYI László és KISFALUDY Sándor német dedikációs arcképe, Sümeg-vár és város történetének kéziratos füzete, SENNYEI István püspök, Sümeg-vár egyik építőjének kéziratos okiratai. A magyar írók kéziratyűjteményét több magyar jeles író levelével és kéziratos fogalmazványaival gyarapította az igazgató.

Szabadkáról a Városi Közkönyvtár 1916. évi állapotáról és működéséről jelentést nem küldött.

A *Szatmári Kölcsey-Kör* könyvtára vétel útján 3, adományozás útján 63 drbbal szaporodott. Állománya az év végén 5354 drb. A könyvtárt 30-an látogatták, akik használatra 200 drb könyvet vettek ki.

Szászvároson a ref. Kún-Kollégium könyvtáránál a könyvtárosi teendőket ideiglenes minőségben 1916. jún. 30-ig dr. KRISTÓF György koll. tanár végezte, júl. 1-től kezdődőleg pedig dr. NAGY Sándort választották könyvtárossá. Szept. 1-től dec. 31-ig a könyvtár forgalma teljesen szünetelt. Szept. 1-én, midőn Szászváros lakosságát hivatalosan elmenetelre szólították fel, a könyvtáros a könyvtár értékesebb régi könyveit és folyóiratait ládába csomagolta, melyet a város hivatalos csomagjaival kellett volna elszállítani, de erre nem került a sor. A kollégiumnak a könyvtárt magába foglaló új épületét nov. 1-jével német katonai kórháznak foglalták le s az is maradt dec. 31-ig. A könyvtári forgalom 1916-ban mérsékelt volt, a gyarapodás pedig gyöngye, mert államsegélyt a könyvtár 1916-ban nem kapott.

Szegeden a Somogyi-Könyvtár beosztott törzsanyag-állománya az 1916. év végén 85.842 kötet volt. Az évi szaporodás 1067 kötet, amiből 273 kötet adomány és tagilletmény, a többi vétel és letét. Köttettek 236 kötetet 615 K költségen. A törzsanyag-állománya főszakok szerint: ösnyomtatvány 206, hittudomány 13.350, jogtudomány 5719, államtudomány 3541, orvostudomány és gyógyszerészet 3190, matematika, fizika és természetrajz 9770, filozófia, művészetek, nevelés 7454, történelem, földrajz, néprajz, genealógia, irodalomtörténet, régészet 15.849, nyelvtudomány, irodalom 12.669, vegyes 8800, ujság 5114 kötet. A szolgálati

idő a tavalyihoz képest nem változott. Az olvasók összes száma 6697, 1915-ben 7654. Könyvtárnyitási nap volt 253, 1915-ben 250. Indokolt esetekben házi használatra kiadatott 179 elismervényre 534 kötet. A könyvtárban olvasott művek száma 7965, 1915-ben 8704.

A székelyudvarhelyi ref. kollégium (főgimnázium) tanári könyvtárát az oláh betöréskor szintén menteni kellett s ekkor a könyvtár összes helyrajzi katalógusai eltűntek. Meneküléskor a kiválogatott könyveket vasuti kocsik hiján nem tudták elszállítani. A hungarikumok csoportjának átvizsgálása arra az eredményre vezetett, hogy 906 szám közül 13 hiányzik. Hogy minő művek ezek, az katalógus hiányában nem volt eddig megállapítható. A gyarapodás kötetszáma 693. 57 kötetet az intézet ifjúsági könyvtára helyezett el a tanári könyvtárban, tulajdonjogának fenntartásával. A könyvtárnyitás a növendékek részére minden pénteken d. u. 2—3-ig volt, a tanárok részére bármikor. Kivettek összesen 453 művet 627 kötetben.

Székesfehérvárt a Fejérvármegyei és Székesfehérvári Múzeum vezetősége a könyvtárra 65 K államsegélyt és 4850 K egyesületi javadalmat fordított. A gyarapodás jelentékeny része a ciszt. r. főgimn. ifjúsági könyvtárának adományából, az akadémiai kiadványokból és szakfolyóiratokból került ki. A nyomtatványok közül egy székesfehérvári színlap 1842-ből, az okiratok közül a székesfehérvári puskaműves, órás és aranyműves céh könyvei, továbbá számos Székesfehérvárra és Fejérvármegyére vonatkozó régi fénykép az említésre méltók.

Szombathelyt a Vasvármegyei Kultúregyesület gyűjteményeit 1916. aug. 14-én dr. FEJÉRPATAKY László és MIHALIK József orsz. felügyelők hivatalosan meglátogatták. Jelentésükben, mely az alig egy évtizedes épület ijesztő romlásáról számol be, teljes elismeréssel emlékeznek meg a könyvtárról, mely a háborús viszonyok dacára is fennakadás nélkül folytatja kulturális tevékenységét. A törzskönyv csaknem kurrensben van, a használat is kielégítő és erős bizalom lehet aziránt, hogy az új könyvtárőr, BAKOS István főreálisk. tanár, a könyvtár ügyét nagyobb virágzásra fogja jut-

tatni. Amíg a háború le nem zajlik, addig a könyvtári olvasóterem igénybe nem vehető, mivel iskolai célokra engedték át. Legújabbán örvendetes gyarodása is van a könyvtárnak a BERTALANFFY-féle, igaz, nagyrészt német szépirodalmi termékekből álló könyvanyaggal, melynek feldolgozása később fog megtörténni.

Temesvárt a Városi Nyilvános Könyvtár a lefolyt 1916. évvel immár 13-ik évi működését fejezte be és pedig az eddigiek-nél fokozottabb forgalommal. Sajnos, a könyvgyűjtemény korlátozottabb gyarapítása mellett is a rendelkezésre álló helyiségek szűkek, az olvasóhelyiség sem elégíti ki a jogos igényeket, a könyvtárosnak nincs irodai helyisége stb. Ennek folytán félő, hogy a szükségések hijján az eddig örvendetesen fejlődött tudományos gyűjtemény iránt való érdeklődés is csökkenni talál. A könyvtár 1916. évi gyarodása 1076 kötetet tesz. A vétel útján megszerzett művekre 2496 K 45 fillér, az ajándék útján befolyt művekre 882 K 04 fillér és a letétként elhelyezett művekre 558 K 30 fillér érték esik. A könyvtár 1916-ban államsegélyt nem kapott. Az egész gyűjtemény ma 50.192 kötetet tartalmaz és 159.057 K és 42 fillérnyi leltári értéket képvisel. Az 1916. év folyamán 246 nyitási napon 10.674 művet kölcsönöztek ki és 8081 művet olvastak helyszínén. A használt művek szakszerinti megoszlásánál a lefolyt évben is a szépirodalmi művek vezettek. Ezek száma: 9499. Ezek után következik a nyelvtudomány: 1850, a földrajz és útleírás 1211 számmal, majd a történelem 1076-al. A többi szak, kevés kivétellel, megmaradt az 1915. év arányaiban. A könyvtár házikönyvkötésében 1162 kötet könyvet és hírlapot kötöttek be. A könyvtár 1916. évi összkiadása 9465'94 K-t tett, míg az 1917. évre a város közgyűlése által elfogadott költségvetését 14.685'68 K-ban állapították meg.

Szakkönyvtárakkal rendelkezik még a *Délmagyarországi Természettudományi Társulat*, mely a Városi Közkönyvtárban letéteményezett 4225 kötetes könyvtárát 18 önálló művel és 39 folyóirattal gyarapította és a *Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Társulat*, melynek könyvgyűjteménye 46 könyvvel és 865 aprónyomatvánnyal gyarapodott.

A *Tiszafüredi Múzeum és Könyvtár-Egylet* könyvtára 1916-ban ajándékozás útján 18, állami letét címén 6 darabbal gyarapodott. Tekintettel azonban a könyvtár gazdag tartalmára, az olvasóközönség igényét ki lehetett elégíteni. Állománya 1916. év végén 6508 drb. Ebben könyv 6310 drb, térkép, okmány, metszet stb. 198 drb.

A *Trencsénvármegyei Múzeum-Egyesület* könyvtárának rendezését abba kellett hagyniok, mert a szükséges könyvpolcokat asztalosok hiányában nem tudták beszerezni. Az 1916-ban nyert 500 K államsegélyt még nem használta fel az egyesület. Az államsegélyen részben könyvtári segédkönyveket szándékoznak beszerezni. A múzeumot 1916. ápr. 14-én HORVÁTH Géza orsz. felügyelő hivatalosan meglátogatta s meglelégedéssel tapasztalta, hogy a múzeum jelenlegi tisztviselői, másnemű elfoglaltságuk dacára a múzeum érdekében dicséretes buzgalommal munkálkodnak s a gyűjteményeket kellő gondozásban részesítik. A múzeum jövője tehát ez idő szerint biztosítottnak látszik.

A *Váci Múzeumegyesület* könyvtára, mely adományból s vételből több kötettel gyarapodott, rendezés alatt áll.

Verecen a Városi Könyvtár segéd-örének 480 K tiszteletdíját a vár. múzeum és könyvtárbizottság 120 K remunerációval felemelte. A szolgának pedig 360 K-nyi béréhez 20% háborús segélyt adott. A könyvtár gyarapodása összesen 2036 drb, minek folytán a könyvtár állaga most már a 40.000-et megközelíti. A könyvtár forgalma 1916-ban is emelkedett. 298 napon 14.135 olvasó 30.331 könyvet vett ki, ebből az olvasóhelyiségben 6507 olvasó 18.540 drb-ot használt.

A *Veszprémmegyei Múzeum és Múzeumi Könyvtár* 1915. évi államsegély-maradványból előfizettek 13 tudományos folyóíratra. Ezenkívül lapilletmény címén érkezett még a könyvtár részére 8 kötet kiadvány a m. kir. Földtani Intézettől, 12 állami könyvletét és 3 drb régi metszet.

Zomborban a Városi Könyvtáregyesület Közkönyvtára 1916. évi működése, úgy a könyvanyag gyarapodása s a kivevők száma tekintetében, valamint a használt könyvek számát illetőleg is lenye-

ges emelkedést mutat az előző évhez képest. Míg 1914—15-ben 184 kötettel, addig 1916-ban 230 kötettel gyarapodott a könyvtár. Ezekhez járul a Főfelügyelőségtől 10 kötet és egyesek 49 kötet ajándéka. Sebesült katonák, önkéntesek és tisztek 1916-ban is többen használták a könyvtárt kedvezményes évi 3 K díjért. A tagok száma 1916-ban 272 volt, vagyis 52-vel volt több mint 1915-ben. Az olvasók számának szaporodásával fokozatosan szaporodott a használt könyvek köteteinek száma is: 1915-ben 21.290, 1916-ban pedig 25.005 kötet. Az egyeslet kiadványa az 1916. évben beszerzett könyveket tartalmazó XXXI. Függelék. Az 1916. év második felében az Orsz. Tanács részéről 500 K segélyben részesült.